

TENTAMENINTERPRETATIE

Roel Schutgens

In februari 1976 koopt Haviltex een bloemschuim-snijmachine van Emes en Lagerwerf. Volgens de koopovereenkomst mag Haviltex de machine tot het eind van het jaar 'teruggeven' in ruil voor de koopprijs. Vóór eind '76 bericht Haviltex al, dat zij van de machine af wil en graag van Emes c.s. hoort wanneer de koopprijs wordt gerestitueerd. Er wordt niet gereageerd. Na de jaarwisseling komt het tot een rechtszaak. Emes en Lagerwerf stellen dan, de machine niet meer te hoeven accepteren: volgens het contract had Haviltex het apparaat voor eind 1976 moeten 'teruggeven'. Haviltex heeft de machine echter niet 'teruggegeven'. Zij heeft slechts *medegedeeld* dat te willen doen.

Tja. Een weldenkend mens herkent de stelling van Ernens en Lagerwerf meteen als een chicane: een procestactiek waarbij met flauwe woordspelletjes wordt geprobeerd om redelijke aanspraken van de wederpartij te ondergraven. Gelukkig overweegt de Hoge Raad dat bij de vaststelling van de verhouding tussen de partijen 'niet uitsluitend de letter van de contractsbepalingen' van belang is, maar dat de rechter tevens moet kijken naar 'de zin die pp. in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan deze bepalingen mochten toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten' (*NJ* 1981, 635). Deze 'Haviltexformule' is inmiddels beroemd.

Laatst beweerde een collega, dat een tentamen nooit vragen mag bevatten van het type: 'Kunt u uitleggen wat formeel recht is?' – of althans, dat bij zulke vragen het antwoord 'ja' of 'nee' goed gerekend moet worden. Ook al zou ik een tentamenvraag geloof ik nooit zo formuleren, toch ben ik het niet met deze collega eens. Volgens mij mag van cursisten worden verwacht dat zij tentamenvragen redelijk interpreteren. Wie de genoemde vraag beantwoordt met 'ja' of 'nee', doet dat niet.

Wat is een redelijke tentameninterpretatie? Stel dat bij een tentamen Inleiding wordt gevraagd: 'Wat past niet in de opsomming: familierecht, faillissementsrecht, overeenkomstenrecht, formeel strafrecht'. Kandidaat C antwoordt 'Overeenkomstenrecht, want dat begint met een o.' Of deze: 'Verbeter de stelling: Het Wetboek van Strafrecht behoort tot het formele recht.' Correcte antwoorden zijn bijvoorbeeld 'Het Wetboek van Strafrecht behoort tot het materiële recht' of '(...) is een wet in formele zin.' Kandidaat C antwoordt echter: 'Het Burgerlijk Wetboek behoort niet tot het formele recht'? Wat te doen als hij de onjuiste stelling doorstreept en vervangt door '2 + 2 = 4'? Volgens mij zouden maar weinig docenten C's antwoorden goed rekenen, terwijl ze logisch-formeel stuk voor stuk correct zijn. C is een chicaneur.

Volgens mij geldt bij het interpreteren van tentamenvragen de volgende, Haviltex-achtige regel: voor het juiste antwoord is niet uitsluitend de letter van de tentamenvraag indicatief; ook moet worden gezien welke betekenis de cursist in de gegeven context redelijkerwijs aan de vraag moest én mocht toekennen en op hetgeen hij redelijkerwijs van de docent mocht verwachten. De context is een cursus waarin docent en student er samen naar streven, dat de student bepaalde kennis opdoet. De tentamenvraag is een uitnodiging van de examinerator aan de kandidaat om te laten zien dat hij een relevant gedeelte van deze stof beheerst.

Van deze regel zouden ook examinatoren zich rekenschap moeten geven. Ik ken een professor in de anatomie die studenten de namen van de verschillende delen van de maag bij een plaatje laat zetten, maar dan wel dat plaatje verkeerd afdrukt. Dit lijkt mij een strikvraag en ook een strikvraag is een chicane, maar dan een van de docent. Die manipuleert de vorm van zijn vraag zó, dat zij een uitnodiging lijkt om de beheersing van onderdeel A te tonen (een redelijke interpretatie van de vraag), terwijl de vraag strikt naar de letter of de vorm genomen naar onderdeel B vraagt. Zelfs de tentaminandus die de valkuil wel meent te herkennen, zal zich bij een strikvraag nog altijd moeten afvragen of hij redelijkerwijs van de docent kan verwachten dat die hem bewust probeert te misleiden.

Twijfel heb ik soms over een type vragen dat ik graag vaak zou stellen, terwijl ik dat maar zelden durf: vragen die naar hun bewoordingen minder duidelijk bij de stof aansluiten, maar die gemakkelijk zijn te beantwoorden voor degene die creatief over de stof kan nadenken. Bijvoorbeeld: 'In de toelichting op zijn ontwerp-BW motiveert Meijers uitgebreid zijn keuze om de materie van artikel 3:296 in *dit* wetboek op te nemen. Hij geeft toe, dat de stof van deze bepaling wellicht ook in een ander wetboek had kunnen worden geplaatst. Leg uit, waarom met de plaatsing van deze bepaling inderdaad iets "vreemds" aan de hand is.' Dit is een veel leukere vraag dan het ongeïnspireerde 'Wat is het verschil tussen formeel en materieel recht?', terwijl dezelfde kennis wordt getoetst. De eerste vraag nodigt de kandidaat uit om te laten zien dat hij echt boven de stof staat – bij de tweede hoeft hij alleen de erin gestampde definities weer op te boeren. Helaas vinden naar mijn ervaring veel studenten vragen van het eerste type 'vaag'.

Hoe het ook zij, docenten moeten geen strikvragen stellen. Tentaminandi moeten de gestelde vragen interpreteren in de context van de cursus. Zij moeten vooral niet doen, wat laatst een student deed met de tentamenvraag 'Geef in eigen woorden weer, waarom de Hoge Raad het eerste cassatiemiddel verwerpt': hij zette streep onder 'eigen woorden' en antwoordde 'Hýjak Lyulü ghreib sjnes kommar knöp ghrybonýe'. (Daar heb ik overigens toch maar een kleine originaliteitsbonus voor toegekend.)